

KATASTARSKI PREMER GRADA SUBOTICE IZ 1838. GODINE¹

Viktorija Aladžić²

UDK: 528.4 (497.113 Subotica) "1838/1839"

Rezime: Prvi katastarski premer grada Subotice izvršen je u periodu između 1838. i 1839. godine. Kraljevski komesar Šandor Kasonji izdao je 1836. godine uredbu o davanju imena ulicama i uspostavljanju kućnih brojeva u slobodnom kraljevskom gradu Marija Tereziopolisu, današnjoj Subotici. Ugovor o premeravanju unutrašnje teritorije grada, gradskih vinograda, njiva i mlake sklopljen je sa inženjerima Šandorom Totom i Gavrom Aradskim 1837. godine. Inženjeri su imali obavezu i da naprave crteže, karte i katastarske knjige. Ovaj posao završen je 1841. godine. Katastarske knjige su sačuvane u Istorijskom arhivu Subotice ali su katastarske karte još tokom XIX veka nestale. Na osnovu katastarskih knjiga bilo je moguće izvršiti rekonstrukciju katastarske karte koja je zajedno sa katastarskim knjigama izvor značajnih podataka o razvoju gradu u prvoj polovini XIX veka.

Cljučne reči: Katastarska karta, urbanističko planiranje, arhitektura, stanovništvo, Subotica, XIX vek

1. UVOD

Grad Subotica (*Mária Theresiopolis*)³ koja je tokom XIX veka bila u sastavu Habsburške Monarhije, bila je teritorijalno, početkom XIX veka podeljena na 4 kvarta. Kuće nisu imale brojeve, brojevima su bile označene samo parcele na teritoriji grada, a u slučaju potrebe bilo je teško pronaći kuće pojedinih vlasnika. Deobama većih parcela u ranijem periodu nastajale su manje parcele koje takođe nisu imale brojeve, te je u ovoj oblasti trebalo uvesti reda. Kraljevski komesar Šandor Kasonji (*Kaszonji Sándor*) je izdao 1836. godine uredbu o davanju imena ulicama i uspostavljanju kućnih brojeva u Subotici. Nakon toga sačinjen je ugovor o premeravanju unutrašnje teritorije grada, gradskih vinograda, njiva i mlake sa inženjerima Šandorom Totom (*Tóth Sándor*) i

¹Rad je rezultat istraživanja u okviru naučno-istraživačkog projekta "Optimizacija arhitektonskog i urbanističkog planiranja i projektovanja u funkciji održivog razvoja Srbije" TR36042, finansiranog od strane Ministarstva prosvete i nauke Republike Srbije.

² Dr Viktorija Aladžić, docent, Građevinski fakultet Subotica, Kozaračka 2a, tel: 554-300, e-mail: aviktorija@hotmail.com

³ Subotica je u okviru Habsburške Monarhije 1779. godine dobila status slobodnog kraljevskog grada pod imenom *Mária Theresiopolis* (*Maria Theresianopolis*) u slavu carice Marije Terezije. Aladžić, V., Razvoj koncepta unutrašnjeg grada Subotice u XVIII i XIX veku, *Arhitektura i urbanizam* No 29, Beograd: Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije, 2010. str 23.

Gavrom Aradskim (*Aradszky Gábor*) 1837. godine.⁴ Predmetni ugovor je sadržavao obavezu da se naprave crteži predmetne teritorije, karte i katastarske knjige.⁵ Posao oko premeravanja grada završen je 1839. godine. Tokom sledeće godine inženjeri su završili izradu katastarskih knjiga. Karta katastarskog premera sa prvim zvaničnim nazivima ulica i kućnim brojevima Subotice je završena i odobrena 1841. godine od strane Karolja Hevešija (*Hevesy Károly*), glavnog inženjera Bačke županije. Prema njoj površina teritorije grada je iznosila 1,742.535 kv. hvata. Po završetku radova zaduženi savetnik Stipan Kujundžić (*Kuluncsics István*) je dao primedbe na izvršene obaveze u odnosu na prvobitno potpisani ugovor, prema kojima je ustanovljeno da se redosled brojeva kuća na pojedinim mestima prekida, da neke kuće imaju po dva broja, da su kuće bez mere i razmernika te da su neki nenaseljeni delovi grada isparcelisani, a da to nije učinjeno u slučaju Rogine bare.⁶

Karta grada koju su izradili inženjeri Tot i Aradski nije sačuvana do danas, te nije moguće proveriti navedene primedbe, ali su u Istorijском arhivu Subotice sačuvane sve katastarske knjige na osnovu kojih je bilo moguće delimično rekonstruisati ovu kartu.⁷ Karta obuhvata celu teritoriju tadašnjeg grada podeljenog na osam kvartova.⁸ Prilikom rekonstrukcije karte bilo je moguće rekonstruisati samo urbane blokove, dok o ulicama, njihovim nazivima, položaju odvodnih kanala, mostovima nema podataka. Takođe određeni broj parcela nije mogao biti ucertan u rekonstruisanu kartu jer nisu pronađeni podaci gde su se parcele tačno nalazile. Radi se o sledećim parcelama: u I kvartu nisu ucertane parcele pod brojevima od 385 do 393, od 485 do 489, od 490 do 505; u II kvartu nisu ucertane parcele pod brojevima 855 do 861; u III kvartu pod brojevima 837 do 870; u IV kvartu pod brojem 595 i u VIII kvartu pod brojevima 30 do 34. Karta je rekonstruisana preklapanjem parcela iz 1838. godine sa parcelama i urbanim blokovima zabeleženim na kasnijim kartama grada (Prilog 1).

2. ANALIZA KATASTARSKE KARTE GRADA IZ 1838. GODINE

U katastarskim knjigama, pored crteža parcela, zabeležena su imena vlasnika, njihova zanimanja, društveni status, porodično stanje, a u slučaju Jevreja i Roma i nacionalna pripadnost. Veličina parcela bila je izražena je u kvadratnim hvatima. Katastarske knjige su bile u upotrebi do reformi zemljišnih knjiga za vreme Bahovog apsolutizma, odnosno do 1851. godine, tako da se pomoću njih mogu pratiti i kupoprodajni ugovori, odnosno promene vlasništva nad parcelama u Subotici u periodu od dvanaest godina.

Unošenje drugih podataka, osim imena vlasnika parcela nije bilo obavezno te se nisu vodili na ujednačen način. Jezik zemljišnih knjiga nije bio jedinstven: podaci su unošeni na mađarskom, latinskom, a delimično i na nemačkom jeziku. Drugi nedostatak

⁴ Mađar, L., Razvoj grada i njegova arhitektura, *Rukovet* 7-8-9, Subotica: NIP Subotičke novine, 1995, str. 25.

⁵ Istorijски arhiv Subotice (u daljem tekstu IAS), F:272, 12.B.172./pol. 1841.

⁶ IAS, F:272, 12.B.172./pol. 1841.

⁷ Katastarsku kartu grada rekonstruisale su Viktorija Aladžić i Gordana Prčić Vujnović u okviru istraživačkog projekta na temu : *Građansko društvo i arhitektura u Subotici od 1867. do 1914.*, finasiranog od strane Research support scheme Centralno-evropskog univerziteta u Pragu u periodu od 1995. do 1997. godine. Aladžić V., Vujnović P. G., Grlica M., Vaš G.: *Građansko društvo i arhitektura u Subotici od 1867. do 1914.* Subotica, 1997. (u rukopisu)

⁸ Podela grada na osam kvartova izvršena je 1829. godine i zadržala se do 1920. godine. (IAS, Biblioteka, 148/II,637 i Sumarni inventar katastarskog ureda grada Subotica 1838 - 1846.)

pomenutog materijala je činjenica da su ubeleženi samo vlasnici parcela. Imena podstanara, zakupnika mlinova, pecara i krčmi nisu ubeležena, kao ni veličine poseda van gardskih šančeva. I pored nabrojanih nedostataka ovaj materijal je prvorazredni istorijski izvor.

Analiza imena vlasnika parcela daje uvid u nacionalni sastav vlasnika parcela. U II, III i IV kvartu Bunjevci su činili preko 90% vlasnika parcela. U V kvartu taj procenat je bio samo neznatno manji, dok su preostali deo stanovništva činili Mađari. Jedini deo grada u kome su Mađari bili u apsolutnoj većini je VI kvart, ali je i ovde bunjevačko stanovništvo činilo 1/3 vlasnika parcela, uz naznatan broj Jevreja i Roma. U VII i VIII kvartu nalazilo se nacionalno mešovito stanovništvo: Srbi i Mađari bili su nastanjeni u odnosu pola - pola. U oba ova kvarta nalazimo i manji broj Jevreja i Bunjevaca, koji su imali parcele na rubnim delovima kvartova, i to prema centru grada. Jedino u I kvartu nije bilo nacionalno dominantne celine. Tu je, uz spomenute Bunjevce, Mađare, Srbe i Jevreje, živelo i znatan broj Nemaca, Slovaka i Poljaka, koji su većinom bili zanatlije.

Većina bunjevačkog i srpskog stanovništva je još uvek živela okupljena u porodičnim zadrugama, što je uočljivo na osnovu činjenice da su pripadnici jednog prezimena, odnosno porodice, uglavnom grupisani na jednom mestu i često se ne mogu naći na drugim delovima gradske teritorije. Ovaj oblik porodične organizacije kod drugih naroda u gradu nije bio prisutan.

Analiza karte katastarskog premera grada mogla je osim nacionalnog statusa stanovništva da obuhvati i analize koje su pokazale broj i rasprostranjenost parcela plemića u gradu, kao i pripadnika drugačijeg društvenog statusa, potom službenika i zanatlija, raspored i broj privrednih i administrativnih objekata kao i polni status vlasnika parcela.

U slučaju kućevlasnika koji su bili plemići, zbog evidentne nedoslednosti popisivača i metodološke neusklađenosti kriterijuma po kojima su pojedine osobe u određenim kvartovima vršile popis nemoguće je precizno utvrditi broj plemićkih parcela i njihov raspored unutar gradske teritorije. Uz imena plemića, u knjige su upisivane oznake njihovog društvenog statusa samo u prvim šest kvartova, dok u sedmom i osmom, iz neobjašnjivih razloga, pomenute oznake nedostaju, iako je sigurno da su i ovde određene parcele bile u vlasništvu plemića. Kod pojedinih plemića različito je upisivan njihov društveni status, u zavisnosti od dotičnog popisivača u određenom kvartu, te imamo ubeležene razne statusne odrednice za istu osobu. Podaci iz popisa će zato biti samo faktografski navedeni uz napomenu da je zaključivanje na osnovu njih nepotpuno.

Unutar gradske teritorije, u prvim šest kvartova, upisano je u katastarske knjige 129 plemića, vlasnika parcele. Njihov broj po kvartovima kreće se od osam u II kvartu do 29 u IV kvartu gde ih je bilo najviše. Sedam parcela je bilo u vlasništvu veledostojanstvenika (*méltoságos úr*), pet je u posedu velemožnika (*nagyságos*), deset je pak, u vlasništvu uvažene gospode (*tekintetes úr*), a vlasnik jednog placa je bio sa titulom eskelencije. Plemića armalista⁹ sa parcelama ima 106. Njihov društveni status takođe je označavan raznim terminima: *nemes*, *nobilis*, kao i raznim skraćenicama izvedenim iz ovih pojmova. Najviše ovih vlasnika ima parcele u IV i VI kvartu, ukupno njih 30 odnosno 25. Slede peti kvart sa 22, prvi sa 20, treći sa 19 i na kraju drugi sa 8 parcela u vlasništvu armalista. Na osnovu iznetih podataka možemo zaključiti da su parcele

⁹ Armalisti su bili pripadnici plemstva koji su status plemića dobili za vojne zasluge, ali nisu imali plemićki posed. Aladžić V., Vujnović P. G., Grlica M., Vaš G.: *Građansko društvo i arhitektura u Subotici od 1867. do 1914*. Subotica 1997. (u rukopisu)

plemića bile ravnomerno raspoređene po celoj gradskoj teritoriji i da je očito da nisu imali neki svoj izdvojeni kvart. Evidentno je da se u ovom periodu od neplemićkog građanstva razlikuju samo svojim plemićkim diplomama.

Kao gospoda (*úr*) označeno je 242 vlasnika parcela. U ovu grupu spada gradska inteligencija: činovnici, advokati, lekari, hirurzi, inženjeri, učitelji, sveštenici, crkveni muzičari, ukupno njih pedesetak, dok su ostalih 4/5 vlasnika parcela sa ovom oznakom iz redova krupnijih zemljoposjednika. Najviše ih ima u petom kvartu - 46, zatim u prvom - 43, i u sedmom - 32, dok ih je najmanje u osmom kvartu - 17.

Građani (*polgár, választó polgár*) su zabeleženi kao vlasnici samo 26 parcela. Tako mali broj građana, iako znamo da je ih je u ovom periodu bilo preko hiljadu, posledica je činjenice da je građanskom staležu pripadala velika većina plemstva u gradu, zatim trgovci, majstori - zanatlije i većina inteligencije. Pomenuti vlasnici 26 parcela bili su sitniji zemljoposjednici, te nisu ubrojeni ni u jednu od prethodno pomenutih kategorija građanstva.

Trgovaca sa parcelom u vlasništvu bilo je 29 i svi su bili Srbi. Trgovinom se bavio i određeni broj Jevreja, iako im to još uvek nije bilo dozvoljeno zakonom, te su oni u popisu evidentirani po nacionalnoj osnovi. Vlasnici 49 parcela bili su aktivna i penzionisana vojna lica.

Zanatlije kao vlasnici parcela zabeleženi su u zemljišnim knjigama u 425 slučajeva. Najviše ih ima u I kvartu 135, i u VII kvartu 61, dok su osetno manje zastupljeni u II, III i V kvartu, koji su pretežno nastanjeni bunjevačkim stanovništvom. U ova tri kvarta ukupno ih je 62. Skoro pet stotina zanatlija raspoređeno je u 42 struke. Najviše ih je vezano za odevanje: čizmara ima 96, krznara 59, tkača 54, krojača 54, obućara 28 itd. Oni čine tri četvrtine svih zanatlija. Na drugom mestu po zastupljenosti su zanati vezani za građevinarstvo: tesara ima deset, zidara isto toliko, stolara devet, bravara pet; limara, molera i staklara ima po dva i svi zajedno čine 10% svih zanatlija. Obrada metala zastupljena je sa 26 kovača, 3 puškara i isto toliko kujundžija. U prehrambenoj oblasti zabeleženi su jedan pivar, kuvar, i kobasičar, kao i šest mesara. Osim pomenutih struka, koje su bile neophodne za normalno odvijanje tadašnjeg života, u popisu su zabeležene i sledeće zanatlije: jedan satar, dvoje sapundžija, jedan knjigovezac i jedan zvonar.

Rekonstruisana karta iz 1838. godine kazuje nam da su zanatlije većinom bile nastanjene u I kvartu, na obodu centra grada, i na obodima VII i VIII kvarta. Ovi delovi grada su bili niži, ispresecani vodenim tokovima, te su prilikom naseljavanja srpskog i bunjevačkog stanovništva krajem 17. veka, ostali nenastanjeni. Zanatlije, koje su se kasnije doseljavale iz severnih županije Ugarske, iz današnje Slovačke, Nemačkog carstva, Poljske,¹⁰ naseljavali su ove prazne delove grada. Na ovim prostorima su mogli doći do jeftinijih placeva, ili im ih je grad besplatno dodeljivao.

Od privrednih objekata popisom iz 1838. zabeleženo je 86 suvih mlinova. Najviše u III i VI kvartu po 15, a najmanje u I i VII kvartu po šest. Uobičajena praksa je bila da po jedna porodična zadruga ima jedan mlin. Od mlinarski majstora samo njih troje imalo je svoju kuću u gradu. Pored mlinova bilo je pet pecara rakije i to su bili jedini vidovi prerađivačke manufakture u Subotici. Ugostiteljski objekti u Marija Tereziopolisu zastupljeni su sa 15 krčmi i jednom kafedžinicom.

¹⁰ Njihovo poreklo lako je ustanoviti na osnovu njihovih prezimena.

Zemljoradici i nadničari, koji su bili daleko najbrojnija kategorija stanovništva nisu beleženi u popisu. Od onih koji su se bavili poljoprivredom, a nisu posedovali zemlju evidentirano je 13 baštovana, a posebno je navedeno i 13 čobana i 12 ovčara.

Katastarska karta grada pruža i značajne podatke na osnovu kojih se može pratiti urbanistički razvoj grada. Poređenjem katastarske karte grada iz 1838. godine sa najstarijom sačuvanom rukopisnom kartom Subotice Karla Leopolda Kovača (*Carolus Léopoldum Kovács aliter Kovácsik*) iz 1778. godine,¹¹ povodom proglašenja Subotice slobodnim kraljevskim gradom Marija Tereziopolisom uočavaju se značajne promene u urbanoj strukturi grada.

Katastarska karta pokazuje da se grad nije mnogo proširio u odnosu na stanje iz 1778. godine, ali je postojeća gradska teritorija bila popunjena većim brojem parcela. U većem delu grada značajno se povećala gustina naseljenosti. Mnoge ulice su u periodu između 1778. i 1838. bile regulisane, što je naročito uočljivo na teritoriji nekadašnjeg Kera.

Ciganska bara je još mogla da se uoči na katastarskoj karti (oko nje su bili nastanjeni baštovani), površina Jasi bare se značajno smanjila, teritorija Rogine bare nije bila prikazana u katastarskim knjigama iz 1838. godine, kao ni Gatska bara.¹² Pošto su u katastarskom premeru bile prikazane samo parcele nemamo podataka o vodotocima i kanalima za odvođenje vode koji su postojali na teritoriji grada osim u slučajevima kada su proticali preko postojećih parcela. Uopšteno rekonstruisanoj katastarskoj karti nedostaju svi podaci koji se tiču ulica i trgova. Većina mostova koji su u to vreme postojali u gradu takođe nisu prikazani.

Centar grada, u odnosu na stanje 1778. godine bio je popunjen novim urbanim blokovima, odnosno grad je u osnovi dobio konačni izgled koji će se samo u manjim elementima menjati u narednom periodu - do početka Prvog svetskog rata. Ovu matricu grada koja je definisana 1838. godine i danas možemo prepoznati u osnovi grada. Na ovoj karti jasno uočavamo Bajski, Halaški, Somborski, Petrovaradinski, Senčanski, Segedinski i Majšanski put. Nema više individualnih kuća bez pripadajuće parcele kojih je bilo na karti iz 1778. godine. Takođe je veliki broj kuća sa sredine parcele premešten na regulacionu liniju ulica te se u mnogo većem broju javljaju ušoreni nizovi kuća. Teritorija Mlake je isparcelisana, ali još nenaseljena. Teritorija Rogine bare još nije bila isparcelisana.

¹¹ Karta je zabeležila izgled naselja pre prvih pre prvih regulacija. Na karti su prikazani javni objekti: Gradska kuća, Franjevačka crkva sa samostanom, Pravoslavna crkva, Katedrala Sv. Terezije, kasarna i Velika gostiona. Na teritoriji grada nalazio se veći broj bara i vodotoka, od kojih je glavni vodotok, tekući od severa ka jugu, delio naselje na istočni i zapadni deo, gde su na uzvišenom terenu bile smeštene kuće. Osim nekoliko formacija ušorenih kuća, sve ostale parcele su bile slobodno formirane, sa prizemnim seoskim kućama postavljenim u središtu parcela, bez jasno definisanih ulica i urbanih blokova. U većem delu grada parcele i kuće su bile grupisane oko suvača, ostavljajući između nepravilne i neregulisane prolaze, umesto ulica.

Tek u centru grada, moguće je, na karti, uočiti nekoliko kuća koje su prema ulici bile orijentisane podužno ili su imale L osnovu, što znači da su pripadale građanskom tipu kuća, ali se ni ovde ne uočava gradski karakter naselja. Od glavnog trga u centru grada vodilo je sedam glavnih puteva koji su Suboticu povezivali sa drugim gradovima i naseljima: Somborski, Bajski, Halaški, Majšanski, Segedinski, Senčanski i Petrovaradinski. Aladžić V., *Uticaj zakonodavstva na prostorno planiranje grada Subotice od početka XVIII veka do Prvog svetskog rata*, Prostorno planiranje u jugoistočnoj Evropi (do Drugog svetskog rata), Urednik: Srđan Rudić, Beograd: Istorijski institut, Balkanološki institut SANU, Geografski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2011, str. 327 – 329.

¹² Sve ove bare prikazane su na prvoj rukopisnoj karti grada Karla Leopolda Kovača iz 1778. godine.

Grad je ipak još uvek imao pretežno seoski karakter. Najveći deo kuća još uvek su bile seoske trodelne kuće zabatom orjentisane prema ulici.¹³ Građanskih kuća, čije su osnove u obliku latiničnog slova L, bilo je 180. Kuća, čija osnova je bila u obliku slova U, bilo je svega 10, a kuća koje su svojom dužom stranom orjentisane ulici na ivici regulacione linije je bilo 198. U odnosu na ukupan broj parcela sa kućama bilo je 7,8 % parcela sa građanskim kućama.

Najveći broj ovih kuća nalazio se u I krugu, oko dva glavna trga, potom duž glavnih komunikacija i na uglovima pojedinih blokova šireg prostora grada.

3. ZAKLJUČAK

Iako podaci koji su prilikom katastarskog premeravanja grada Subotice 1838. godine, uneseni u katastarske knjige, nisu bili sasvim precizni, te je način njihovog unošenja u velikoj meri zavisio i od samih popisivača, ipak rekonstruisana karta katastarskog premera grada predstavlja značajni istorijski izvor. Treba takođe uzeti u obzir da ovaj katastarski premer obuhvata samo vlasnike parcela, a ne celokupno stanovništvo Subotice, te da zaključci koji se mogu doneti na osnovu ovog katastarskog premera ne mogu da se odnose na ceo grad već samo na deo stanovništva. Rekonstruisana katastarska karta grada iz 1838. godine, sa druge strane, pruža obilje značajnih podataka koji se odnose na urbanistički razvoj grada Subotice. Ona je nedostajuća karika između karti grada nastalih na kraju XVIII veka i u drugoj polovini XIX veka. Takođe omogućuje da se prati vlasništvo nad parcelama u periodu od 12 godina i neretko takođe olakšava pronalazak građevinskih dozvola sa projektima pojedinih kuća u periodu pre 1875. godine kada oni nisu bili pohranjivani u zasebnom fondu Istorijskog arhiva u Subotici kako je to kasnije bio slučaj. Rekonstruisana katastarska karta grada pruža i mogućnost istraživanja prostora na kojima su se prvobitno tokom XVIII veka naseljavale pojedine porodice na teritoriji grada i otvara mogućnost istraživanja formiranja porodičnih zadruga na teritoriji grada o kojima se vrlo malo zna, te omogućava istraživanja o njihovoj transformaciji i promene u urbanoj strukturi naselja, odnosno promene koje su vodile povarošenju prvobitno seoskog naselja. Svakako uz rekonstruisanu kartu treba tražiti pomoć drugih istorijskih izvora kako bi se popunile praznine na ovoj karti nedostajućih podataka. Ona svakako predstavlja prvorazredni istoriografski izvor.

LITERATURA

- [1] Aladžić V., Vujnović P. G., Grlica M., Vaš G.: *Građansko društvo i arhitektura u Subotici od 1867. do 1914.* Subotica 1997. (u rukopisu, projekat finasiran od strane Research support scheme Centralno-evropskog univerziteta u Pragu)

¹³ Uobičajeni tip soskih kuća sastojao se od dve sobe i kuhinje sa otvorenim odžakom u sredini između soba. Soba orjentisana ulici nazivala se čista soba, a u onoj smeštenoj u dvorištu spavala je porodica. Kuhinja je bila uvučena u odnosu na sobe, tako da se ispred kuhinje nalazio mali predprostor iz kojeg se ulazilo u obe sobe i kuhinju. Aladžić V., Compatibility, Adaptability and Use of Different Types of Ground Floor Houses in 19th Century Town Planning – Case Study Subotica, *Spatium*, No 25, Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije, Beograd 2011, str. 51.

- [2] Aladžić V., *Uticaj zakonodavstva na prostorno planiranje grada Subotice od početka XVIII veka do Prvog svetskog rata*, Prostorno planiranje u jugoistočnoj Evropi (do Drugog svetskog rata), Urednik: Srđan Rudić, Beograd: Istorijski institut, Balkanološki institut SANU, Geografski fakultet Univerziteta u Beogradu, 2011, str. 325 – 345.
- [3] Aladžić V., *Razvoj koncepta unutrašnjeg grada Subotice u XVIII i XIX veku*, *Arhitektura i urbanizam No 29*, Beograd: Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije, 2010. str 22 - 29.
- [4] Aladžić V., *Compatibility, Adaptability and Use of Different Types of Ground Floor Houses in 19th Century Town Planning – Case Study Subotica*, *Spatium*, No 25, Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije, Beograd 2011, str. 50 – 55.
- [5] Mađar, L., *Razvoj grada i njegova arhitektura*, *Rukovet 7-8-9*, Subotica: NIP Subotičke novine, 1995, str. 25 – 43.

CADASTRAL SURVEYS THE TOWN OF SUBOTICA THE 1838th YEAR

Summary: *First cadastral survey of the town Subotica was done in the period between 1838 and 1839. Royal commissar Sándor Kaszonyi ordered numbering of plots and giving names of the streets in 1836 in the royal free town of Maria Theresiopolis, today Subotica. Contract for a measuring of the town, fields and marshes was signed with the engineers Sándor Tóth and Gábor Aradszky in 1837. Engineers had obligation to make drawings, plans and cadastral books. The ordered job was completed in 1841. Cadastral books are saved in Historical Archives of Subotica, but the cadastral map was lost already during 19th century. According to the cadastral books it was possible to make reconstruction of the cadastral map which together with cadastral books are important historical source and testimony of the town development in the first half of the 19th century.*

Key words: *Cadastral map, urban planning, architecture, population, Subotica, 19th century*

Prilozi:

Prilog 1 – Rekonstruisana karta katastarskog premera grada iz 1838. godine

